

„...drįstu Jūsų Imperatoriškąją Didenybę, Visų Patvaldę,
su didžiai sėkminga karo operacijų pradžia pasveikinti...“

(Apie Memelio užėmimą 1757 m.)

Aleksandr V. SAMOYLOV, Igor V. AFONIN

Kaliningrado kraštotyrininkų draugija

1757 m. Klaipėdos apgultimi prasidėjo aktyvus Rusijos imperijos dalyvavimas Septynerių metų kare. Jo metu Klaipėda¹ tapo pirmuoju ir ilgiausiai Rusijos okupuotu Prūsijos Karalystės miestu. Rusijos kariuomenė nekludomai judėjo per Abiejų Tautų Respublikos teritoriją. Nors šiame kare Abiejų Tautų Respublika deklaravo neutralumą, Saksų dinastijos valdovas Prūsijos atžvilgiu buvo nusiteikęs priešiška. Saksoniją buvo užėmę prūsai, saksų kariuomenė sumušta, o saksų valdovas – Abiejų Tautų Respublikos karalius – išstremtas iš savo tėvonijos. Augustas Didysis neketino trukdyti Rusijai, kuri ruošėsi smogti jo asmeniniam priešui.

1757 m. sausio 23 d. pagrindinėje vadavietėje Karo tarybos aptartame 1757 m. kampanijos veiksmų prieš Prūsijos Karalystę plane artimiausiu uždaviniu laikytas Karaliaučiaus užėmimas ir besiklostant tinkamoms aplinkybėms – žygiavimas į Pomeraniją ar Brandenburgą. Rusų armijos vadovybė pabrėžė prūsų pajūrio tvirtovės Memelio užėmimo būtinybę: „*dėl to, kad ji [t. y. tvirtovė] dėlei marių ne tik gabenimui kokio nors provianto ar furažo, bet ir visokių kariškų sviedinių iš Rusijos padėti galėtų ir taip pat, svarbiausia, visokių atsargų sandėliu galėtų būti pripažinta*“. Kad išsklaidytų priešą pajėgas ir užtikrintų nekludomą judėjimą Kuršių mariomis bei Deimės upe, buvo nutarta suformuoti ypatingą korpusą Memeliui užimti.

Iš 1736 m. birželį–liepą priešininką Rytų Prūsijoje slapta žvalgiusio oberkvartermeisterio Jakobo Siverso

pranešimo buvo žinoma apie Memelio tvirtovės įrangos taisymo ir tobulinimo darbus. Žvalgo įvertinimu jos garnizoną turėjo sudaryti 2400 gynėjų. Be to, Siversas pranešė apie kariuomenei iš Karaliaučiaus į Memelį – „*kur palankiu vėju per 8 valandas atskubėti galima*“ – gabenti skirtų laivų ir Kuršių marių keltų remontą.² Kovą–balandį Memelis buvo dar labiau sureikšmintas paaiškėjus, kad nespėta sukaupti kariuomenei atsargų, o kampanijos planas papildytas sprendimu organizuoti tiekimą jūra. Konferencija liepė suburti ypatingą transportinę (lastinę) eskadrą. Laivyno leitenanto Nikolajaus Siniavino vadovaujama ji nedelsdama pradėjo gabenti amuniciją iš Sankt Peterburgo į Libau.³ Vėliau buvo numatyta atsargas gabenti į Memelį ir toliau į Karaliaučių. Kontradmirolo Liuiso Revelio⁴ eskadrai įsakyta blokuoti Piluvos⁵ tvirtovę ir jūros transporto judėjimą.

Memelio apgulties korpuso formavimas

1757 m. gegužės 2 d. generolo feldmaršalo Stepano Fedorovičiaus Apraksino vadovaujama prasidėjo aktyvioji kampanijos dalis: iš Rygos stovyklų Kauno–Mintaujos⁶ kryptimi pajudėjo pagrindinės kariuomenės dalys. Armija buvo padalinta į dvi dalis: 1-ajai divizijai (kairioji kolona) vadovavo Vasilijus Lapuchinas, o 2-ajai divizijai (dešinioji kolona) – pats Apraksinas. Iš dešinėsios kolonos išskirti Nižnegorodo ir Muromsko pulkai pasuko į Libau ir sudarė būsimo apgulties korpuso branduolį. Prie jų turėjo prisijungti:

¹ Toliau, remdamiesi autoriais ir jų naudotų šaltinių tradicija, Klaipėdą vadinsime Memelio vardu. Visas datas autoriai nurodė senuoju stiliumi. Visi komentarai – vertėjo, išskyrus nuorodas.

² Масловский, Д. Ф. *Русская армия в Семилетнюю войну. Поход Апраксина в Восточную Пруссию (1756–1757 г.г.)*. Москва, 1886, с. 238.

³ Kuršo Libau, dabar Liepoja Latvijoje.

⁴ Lifliandijos Revelis, dabar Talinas Estijoje.

⁵ Piluva arba Pilau, dabar Baltijiskas Kaliningrado srityje.

⁶ Kuršo–Žemgalos Mintauja arba Mintau, dabar Jelgava Latvijoje.

- iš Uvarovo brigados 5 pėstininkų pulkai, kurie keliavo iš Derpat⁷ ir Pskovo provincijų (Troickio, Suzdalės, Keksholmsko, Vologodsko, Permės);
- iš Saltykovo desantinio būrio 4 pėstininkų pulkai, kurie buvo atgabenti iš Revelio galeromis (Uglicko, Azovo, Černigovo, Viatsko);
- Moldavų husarų pulkas;
- Krasnoščekovo vadovaujami Dono kazokai, kurie buvo išskirti iš kazokų būrio, vykusio iš Smolensko į Vilnių;
- apgulties artilerija iš Sankt Peterburgo apgulties parko turėjo būti atgabenta į Libau jūra;
- inžinerinis parkas.

Memelio puolimui iš jūros buvo perduota kapitono Nikolajaus Liapunovo eskadra⁸:

- linijinis laivas „Archangel Gavriil“ (66 patrankos, vadas Nikolajus Liapunovas);
- fregata „Vachmeister“ (46 patrankos, vadas Aleksandras Valrondas);
- fregata „Selefail“ (32 patrankos, vadas Karandejevas);
- pramas „Dikij Byk“ (36 patrankos, vadas Grablenovas);
- bombardavimo laivas „Jupiter“ (10 mortyrų ir haubicų, vadas Jelizarovas);
- bombardavimo laivas „Donner“ (10 mortyrų ir haubicų, vadas Maksimas Lebiadnikovas).

Apgulties korpusas formuotas nelengvai. Jam vadovauti buvo pavesta generolui anšefui Villimui Villimovičiui Fermorui. Šis susirgo ir jo atvykimas buvo atidėtas. Nesant generolo anšefo vadovavo generolas

leitenantas von Brounas. Balandžio 25 d. turėjusios pajudėti kontradmirolo Kaškino galeros su generolo leitenanto Ivano Saltykovo brigada iš Revelio išplaukė tik balandžio 30 d. ir dėl stipraus vėjo iki gegužės 3 d. turėjo stovėti išmetusios inkarus reide. Nuo gegužės 3 iki 10 d. truko audra, į kurią pateko Liapunovo eskadra. Buvo smarkiai apgadintas linijinio laivo „Archangel Gavriil“ rangautas, o pro korpusą ėmė stipriai veržtis vanduo. Be to, laivas užplaukė ant sekumos. Linkoro pažeidimai buvo tokie dideli, kad jis išplukdytas remontuoti į Revelį. Vadovavimą eskadrai perėmė kapitonas Valrondas, kuris iškėlė savo breidvimpelą fregatoje „Vachmeister“. Gegužės pabaigoje į Libau atvykęs generolas anšefas Fermoras aptiko tik septynis pėstininkų pulkus, kuriuose buvo tik 321 štabo ir vyresniųjų bei 8281 žemesniųjų laipsnių karininkų. Tai iliustruoja lentelė.⁹

Tik gegužės 21 d. Saltykovo brigada pasiekė Vindau¹⁰, kur vėl nepalankaus oro buvo sulaikyta. Dono kazokai, apsiausties artilerija, arkliai, taip pat vežimai ir Saltykovo brigados pulko artilerija nebuvo paimti į galeras, nes netilpo. Jų kelionė ir gabenimas sausuma užtruko.

Tuo tarpu su savo kolona iš Rygos į Kauną keliauęs Apraksinas įsitikino prūsų kariuomenės pasyvumu ir gegužės 28 d. nusiuntė apsiausties korpusui įsakymą kuo skubiausiai pradėti veiksmus prieš Memelį. Apraksino įsakas pasiekė Libau gegužės 31 d., kai Karo taryba aptarinėjo veiksmų prieš Memelį planą. Taryboje buvo nuspręsta dėl korpuso nesukomplektavimo (iki priklausančių 27 000 žmonių) neskubėti pradėti

Laipsniai	Tolimos komandiruotės	Artimos komandiruotės	Sergantys	Areštuoti	Sveiki	Būtinasis papildymas
Štabo ir oberkarininkai	37	105	30	–	321	68
Būtiniosios tarnybos žemųjų laipsnių	1063	3155	976	14	8281	3394
Nebūtiniosios tarnybos žemųjų laipsnių	83	267	63	3	1477	224
Iš viso	1187	3527	1069	17	10079	3686
	Nesantys		Tarnyboje			

⁷ Livonijos Dorpat, dabar Tartu Estijoje.

⁸ Коробков, Н. М. *Русский флот в Семилетней войне*. Москва, 1946.

⁹ Масловский, Д. Ф. *Op. cit.*, c. 269.

¹⁰ Kuršo Vindau, dabar Ventspils Latvijoje.

¹¹ Kuršo Grobinenas, dabar Grobine Latvijoje.

karo veiksmų, o iš pradžių imtis priemonių jį geriau įkurdinti. Apie tai Fermoras pranešė Apraksinui. Dėl gėlo vandens trūkumo Libau korpuso susirinkimo vieta buvo paskirta Grobinene¹¹. Visų rūšių tiekimas korpusui turėjo vykti jūra ar plokščiadugniais laivais upėmis bei ežerų grandine iki Budendinskhofo¹². Šiuo tikslu jūros pakrantėje ir ežeruose tarp Libau ir Palangos rekvizuoti visi žvejų ir irkliniai laivai. Įsakyta paruošti 3000 vežimų artilerijos sviedinių, parako ir šansų instrumentų. Libau sukurtas pagrindinis magazinas, o Grobinene – ligininė. Vadovauti užnugariumi pavesta Nižnegorodsko pulko majorui Grotenhelmui. Birželio 2 d. galeromis Saltykovo brigada pagaliau pasiekė Libau. Galeros, išplaukusios iš Vindau, pateko į audrą. Joje 2 galeros nuskendo. Dauguma jose plaukusių Černigovo ir Uglicko pulkų kareivių buvo išgelbėta, tačiau 16 žuvo. Birželio 3 d. laivyno leitenantas Vešniakovas dviem galiotais atgabeno dalį apgulties artilerijos, o po 6 dienų jūra buvo atplukdyti likusieji pabūklai (iš viso 18 pabūklų su atsargomis vietose priklausomų 22). Birželio 3 d. su Dono kazokais (67 karininkai, 1758 kazokai, 3765 arkliai) atvyko ir brigados vadas Fedoras Ivanovičius Krasnoščekovas. Birželio 10 d. atžygiavo sausuma traukusi Saltykovo brigados dalis. Iš susirinkusių dalinių ir buvo suformuotas apgulties korpusas:

1-oji brigada – generolo leitenanto Ivano Saltykovo:

- Vologodsko pėstininkų pulkas;
- Suzdalės pėstininkų pulkas;
- Nižnegorodsko pėstininkų pulkas;
- Muromsko pėstininkų pulkas.

2-oji brigada – generolo majoro Cege-Manteufel:

- Azovo pėstininkų pulkas;
- Keksholmo pėstininkų pulkas;
- Uglinsko pėstininkų pulkas.

3-ioji brigada – brigados vado Ioano von Treydeno:

- Troicko pėstininkų pulkas;
- Černigovo pėstininkų pulkas;
- Permės pėstininkų pulkas;
- Viatės pėstininkų pulkas.

Kavalerija – brigados vado Fedoro Ivanovičiaus

Krasnoščekovo:

- Moldavų husarų pulkas;
- Dono kazokų komanda.

Apsiausties artilerija – generolo majoro Notgeyflerio:

- 24-ių svarų patrankos – 5;
- 18-os svarų patrankos – 5;
- 9-ių pūdų mortyra – 1;
- 5-ių pūdų mortyros – 6;
- 2-jų pūdų mortyra – 1.

Inžinerinis parkas – pulkininko Demolino.

Iš viso dalinius sudarė 16 000 pėstijos durtuvų (27 000 pagal pulkų komplektaciją) su 44 pabūklais, 963 husarai (priklausanti komplektacija), 1825 kazokai ir 18 artilerijos parko apgulties pabūklų. Taigi suformavus korpusą buvo galima skelbti veiksmų laiką.

Memelio užėmimas

Apraksino instrukcijoje Fermoro pirmtakui generolui leitenantui Braunui svarbiausia apsiausties korpuso užduotis buvo: „skubiausiai paimti Memelį“. Patį šios užduoties vykdymo būdą buvo leista pasirinkti apsiausties korpuso vadui. Šiam įsakyta suformavus visą korpusą veikti laikantis karo meno taisyklių.¹³ Gegužės 31 d. Libau pasiekė paskutiniai Apraksino įsakai, siųsti gegužės 28 d. Fermoro korpusui „...atvykus į Memelį per pasiuntinį reikalauti miesto pasidavimo, tvirtinant, kad priešingu atveju nieko nebus pasigailėta. Jeigu (Fermoras) aptiks nors kokį stipresnį pasipriešinimą, tokiu atveju, užėmus postą, laukti apsiausties artilerijos ir liepti patogiose vietose iš galerų į krantą išlaipinti kazokus bei užpildinėti vietas iki Karaliaučiaus kaimynystės, ir tada, kai atvyks apsiausties artilerija, pradėti formalų puolimą“¹⁴. Birželio 9 d. Fermoras, derindamas veiksmus su Apraksinu, nusiuntė kurjeriu pranešimą. Jo manymu, birželio 10 d. apsiausties korpusas pajudės ir užsitikinęs užnugarį birželio 20 d. pasieks pasienį ties Palanga. Taip pat Fermoras pareikalavo „per tam pasiųstą kurjerį orderio dėl įžengimo į priešinio žemę ir Memelio apsiausčiai“. Birželio 13 d. kurjeris grįžo su būtinybės kuo skubiau užimti Memelį patvirtinimu. Atsižvelgus į Apraksino nurodymus, pagrindinėje apsiausties korpuso vadavietėje buvo parengtas veiksmų planas. Kapitono Aleksandro Valrondo bombardavimo eskadra turėjo plaukti į Memelį ir apšaudyti miestą bei tvirtovę, o tuo metu iki Dangės upės žiočių atžygiavęs apsiausties korpusas jau vietoje

¹² Kuršo Budendinskhofas arba Budendixhofas, dabar Būtingė.

¹³ Масловский, Д. Ф. Оp. cit., c. 206.

¹⁴ Ten pat, p. 207.

parinktų pačius veiksmingiausias būdus prieš tvirtovę. Korpuso avangardui buvo skirta visa raitija, kuri privalėjo užimti Palangą. Tai įvykdžius paskirtas skrajojantis sekundmajoro Romanius būrys iš 500 Dono kazokų ir 200 husarų, kad „...*naikintų priešininko gurguoles ir gyventojams keltų kuo didesnę baimę...*“, veikiantis tarp Kurliandijos ir Nemuno. Skrajojantis būrys buvo palaikomas brigados vado Krasnoščekino pagrindinės kavalerijos. Be to, kavalerijai liepta saugoti kairįjį korpuso sparną ir užnugarį.¹⁵

1757 m. birželio 9 d. avangardas išžygiavo iš Grobineno ir birželio 12 d. užėmė Budendinskhoją. Birželio 17 d. ten susitelkė visas korpusas su dalimi apsiausties artilerijos. Tą pačią dieną 1-oji ir 2-oji brigados užėmė Palangą, kur birželio 18 d. atvyko 3-ioji brigada su turima apsiausties artilerija. Kitą dieną visas būrys pasiekė Dangės upę. Čia generolo leitenanto Ivano Saltykovo vadovaujamos 1-oji ir 2-oji brigados persikėlė per upę ir išsidėstė per didžiojo pabūklo šūvį nuo Memelio tvirtovės dešiniu sparnu. 3-ioji brigados vado Treydeno brigada liko dešiniajame krante ir gavo uždavinį dengti artilerijos bei inžinerijos parką. Kapitono Valrondo bombardavimo eskadra birželio 15 d. išplaukė iš Libau ir jau 17-ąją pasiekė Memelį. Birželio 18 d. valčių būrys išmatavo gylius ir nustatė veiksmų Kuršių mariose pozicijas. Birželio 19 d. 6 valandą ryto bombardavimo laivai „*Jupiter*“, „*Donner*“ su pramais „*Dikij byk*“, „*Elefant*“ įplaukė į marias ir iš 870 varstų (1857 m.) atstumo pradėjo šaudyti į tvirtovę. Birželio 19 d. veikdami pagal planą generolai Fermoras ir Saltykovas nustatinėjo geriausias veikimo būdus prieš tvirtovę ir perdislokavo kariuomenę sausumoje. Tą pačią dieną į korpusą grįžo Krasnoščekino kazokai.

Memelio gynybiniai įtvirtinimai buvo išdėstyti Dangės žiotyse, o stacionarūs pylimai – rytinėje ir pietinėje miesto pusėse. Bastioniniai pylimai buvo su prieigas apsunkinančiais iki 35 varstų (apie 32 m) vandens pilnais grioviais. Iš šiaurės miestą natūraliai atitvėrė Dangės upė. Perkėlą per upę gynė prieštilčio įtvirtinimai – paprastas redanas su ne didesniais kaip 35 varstai (apie 75 m) fasais. Įplauką ir prieštiltį kontroliavo citadelė – apie 60 varstų (apie 130 m) pylimo

šono pločio redutas su bastionais kampuose. Memelio garnizoną sudarė Polentzo vadovaujamas krašto milicijos batalionas iš 800 vyrų. Tvirtovės artilerijos parką sudarė 80 įvairaus kalibro pabūklų.

Korpuso vadas nusprendė, kad dėl negausių savo pajėgų blokuoti tvirtovės negalės, ir nemanė jos šturmuoti. Jis nutarė pradėti taisyklingą apsiaustį ir pagrindinę ataką kairiajame Dangės krante, o pagalbines – dešiniajame, prieš tilto įtvirtinimus. Birželio 19 d. generolas anšefas Fermoras pasiūlė Memelio tvirtovės komendantui Rummeliui pasiduoti. Atsakydamas į pasiūlymą šis padegė priemiestį. Naktį, pasinaudoję šiuo apšvietimu ir dengiami grenadierių, 1000 Demolino inžinerinio parko darbininkų ėmėsi rengti tranšėjas ir artilerijos pozicijas. Birželio 20 d., 6 valandą ryto šiose pozicijose buvo parengta 3 penkiapūdžių mortyrų ir 4 patrankų apsiausties artilerija, kuri prisijungė tvirtovę apšaudant iš jūros. Iki birželio 21 d. 6 valandos ryto iš jūros ir sausumos į tvirtovę buvo iššauti 982 užtaisai. Iki to laiko buvo įrengti praejimai tarp mortyrų, baterijos, artilerijos ir inžinerijos depo, o nutiesus tiltus per Dangę buvo apsispręsta atakuoti kairiajame krante. Birželio 22 d. sustiprintos 3-iosios brigados Viatės ir Černigovo pulkais abi Saltykovo brigados persikėlė į „*myzy Romels*“¹⁶. Naktį iš birželio 22 į 23 d. Sendvario (*Althof*) link buvo pradėtos kasti tranšėjos, o vėliau jos pratęstos iki marių. Birželio 23 d. Memelio komendantas, įvertinęs stipraus apšaudymo padarytą žalą ir vykdomus tvirtovės apsiausties darbus, kreipėsi į Fermorą prašydamas paliaubų. Jis prašė, kad būtų leista susisiekti su vyriausiuoju kariuomenės vadu Rytrpūsiose feldmaršalu Levaldu dėl tvirtovės pasidavimo. Tai nebuvo leista. Tą pačią dieną iš reido grįžo sekundmajoro Romanius būrys ir pranešė apie prūsų kariuomenę už Įsrūčio. Tarp Memelio ir Tilžės būrys priešų neaptiko.¹⁷

Birželio 24 d. 4 valandą ryto prūsai iškėlė baltas vėliavas ir pasiuntė derybų majorą Preysą. Klaipėdos komendantas kėlė gana įžūlias pasidavimo sąlygas. Jis reikalavo leisti laisvai pasitraukti visam garnizonui su atributais, išsivežti civilinę valdžią, piniginę kasą ir valdišką turtą. Fermoras sutiko išleisti tik garnizoną su

¹⁵ Масловский, Д. Ф. *Op. cit.*, c. 210.

¹⁶ Greičiausiai tai Bachmano dvaras. Šis tokiu vardu pažymėtas ir tuoj po puolimo sudarytame rusų karo inžinieriaus Demolinos Klaipėdos puolimo žemėlapyje. Tikimybė, kad paminėtas dvaras Rumpiškėje, nedidelė.

¹⁷ Prūsų vokiški ir lietuviški šaltiniai nurodo kazokų, kalmukų žiaurumą vietinių gyventojų atžvilgiu, plėšimus, civilių belaisvių grobimą. Taip pat mini vietinės administracijos bandymus organizuoti pasipriešinimą. Todėl kazokų

ginklais. Sąlygos buvo priimtos, ir Memelis pasidavė. Birželio 25 d. rusų kariuomenė užėmė miestą, o Rummelis su įgula išžygiavo į Labguvą.¹⁸ Memelio užėmimo kaina buvo tik 25 žuvusieji ir sužeistieji. Birželio 26 d. Fermoras oficialiai pranešė apie Memelio užėmimą ir paprašė apdovanoti visų laipsnių karininkus. Ypač pabrėžė bombardavimo eskadros kapitono Valrondo ir sekundmajoro Romanius indėlį. Birželio 30 d. pranešimas pasiekė svarbiausią vadavietę, ir tą pačią dieną kurjeris su Apraksino nurodymais Fermorui išvyko atgal. Apraksinas pakėlė Romanius į 3-iojo kirasyrų pulko premjermajorus ir šį su trofėjinėmis vėliavomis, miesto raktais pasiuntė pas imperatorieneį Jelizavetą Petrovną.

Rusijos priklausomybėje

Memelyje buvo paliktas Permės pėstininkų pulkas. Oberkomendantu paskirtas brigados vadas Treydenas, komendantu – pulkininkas Jelchaninovas, o platzmajoru – Verensas. Taip pat Memelyje liko Keksholmo ir Vologodsko pėstininkų pulkai. Šie su iš Libau pareikalautomis kontradmirolo Kaškino galeromis turėjo sudaryti desantinį dalinį. Jį norėta panaudoti prieš Labguvą. Memelyje liepta likti ir Valrondo bombardavimo eskadrai.

Birželio 27 d. Memelyje įvyko iškilmingas paradas ir prisaiškinti būti ištikimi imperatorienei vietiniai gyventojai. Liepos 10–11 d. Fermoras su apsiausties korpusu paliko Memelį ir išžygiavo Tilžės link. Leitenanto, netrukus pakelto į 3-iojo rango kapitonus, Nikolajaus Siniavino lastinių laivų eskadra pradėjo

tiekti į Memelį kariuomenei krovinius. Netrukus prie eskadros prisijungė pirklių laivai. Leitenantas Pleščejevas tęsė Kuršių marių gylių matavimo darbus. Buvo nustatyta, kad rusų galeros dėl savo grimzlės mariose netinkamos, ir reikėtų naudoti mažos grimzlės plokščiadugnius laivus. Operatyvinė linija Sankt Peterburgas–Libau–Memelis–Labguva–Karaliaučius toliau į Prūsijos gilumą galėjo užtikrinti ¾ sausumos kariuomenės tiekimo, kas leido atsiriboti nuo tiekimo blogais keliais. Atsižvelgus į tai, Libau ir vėliau Memelyje pradėti statyti mažos grimzlės laivai. Valrondo eskadra Memelyje stovėjo iki rugsėjo 8 d., kol išplaukė žiemoti į Kronštata.

Vėlesni įvykiai žinomi – po Gross Jegersdorfo mūšio rusų armijos tolesni veiksmai apsunco. Vasara buvo sausringa, ir tiekimas nusekusiomis upėmis bei Kuršių mariomis tapo neįmanomas. Armijos judėjimą trukdė daug sergančiųjų ir nykstanti be atsargų kavalerija. Karo taryboje buvo nutarta pasitraukti žiemos postovio į Kurliandiją. Rugsėjo pabaigoje – spalio pradžioje rusų armija traukė pro Memelį ir čia papildžiusi atsargas – į Libau apylinkes. Memelyje ir jo apylinkėse buvo dislokuota generolo majoro Rezanovo brigada iš 4 pėstininkų pulkų su artilerija. 1757 m. rusų armijos kampanija baigėsi ten, kur ir prasidėjo – Memelyje. ■

Vertė Dainius Elertas

Lietuvos jūrų muziejaus Laivybos

Laivybos istorijos skyriaus muziejininkas istorikas

LITERATŪRA

Коробков, Н. М. *Семилетняя война (Действия России в 1756–1762 г.)*. Москва, 1940.

Коробков, Н. М. *Русский флот в Семилетней войне*. Москва, 1946.

Коробков, Н. М. *Семилетняя война*. Москва, 1940.

Коробков, Н. М. *Семилетняя война. Материалы о действиях русской армии и флота в 1756–1862 г.* Москва, 1948.

Масловский, Д. Ф. *Русская армия в Семилетнюю войну*. Москва, 1886, т. 1.

Dokumentų kopijų rinkinys iš autorių rinkinio.

reidas, be žvalgybinių tikslų, turėjo „įtikinti“ gyventojus nesipriešinti. Šio reido metu buvo žiauriai nukankintas Priekulės kunigas Jacobas Wesselis. In: Hilpert-Reinbeck, Walter. Der Tod des Jacob Wessel weiland Pfarrer zu Prökuls (1732–1757). *Memeler Dampfboot*, 1968, No. 10, S. 134.

¹⁸ Realybė buvo sudėtingesnė. Apie tragišką Klaipėdos gynėjų likimą plačiau šiame leidinyje žr.: Elertas, D. 1757 m. birželio 29 d. – liepos 5 d. Klaipėdos tvirtovės puolimo planas.

Priedas

Kapituliacija. Dėl Memelio perdavimo
(Iš Rusijos Imperijos armijos karo veiksmų žurnalo)

Komendanto reikalavimai	Rezoliucija šiems reikalavimams priimta Rusijos imperatoriškojoje stovykloje
1. Jos Didenybė Visos Rusijos Imperatorienė teileis Prūsijos Memelio garnizonui su visa karine pagarba, o būtent grojant muzikai, 4-iomis patrankomis, šautuvais ant pečių, išskleistomis vėliavomis ir 30-čia užtaisų su kulkomis žmogui, taip pat pasiėmus penkioms dienoms duonos iš Memelio išeiti.	Dėl 1-ojo, leidžiama Prūsijos Karališkajam garnizonui, kuris dabar Memelyje, nes šie gynėsi kaip drąsūs vyrai, su šautuvais ant pečių bei 30-čia užtaisų su kulkomis kiekvienam, taip pat pasiėmus penkioms dienoms duonos išeiti: jeigu raštu įsipareigos Jos Imperatoriškajai Visos Rusijos Didenybei ir jos sąjungininkams jokių pretekstu nuo šios dienos metus nesikauti.
2. Taip pat Jos Imperatoriškoji Visos Rusijos Didenybė teleidžia visus karininkus ir kareivius, taip pat Provianto kanceliarijos ir likusius karališkuosius, tai yra Justicijos, Akcizo, Muitinės, Druskos ir Pašto tarnautojus, kurie panorės išeiti su visu bagažu, manta, vežimais ir tuo, kas ką turi, laisvai išeiti, ir dėl ko Jos Imperatoriškosios Visos Rusijos Didenybės palankaus sprendimo tikimasi.	Dėl 2-ojo, išskyrus karo tarnautojus, niekam išeiti neleidžiama, tačiau šie (likę – <i>vert.</i>) lieka buvusiose tarnybose ir pareigose ginami aukščiausiosios Jos Imperatoriškosios Didenybės apsaugos malonės ir jau vakar įsigaliojusio atsiųsto mums 4-ojo punkto.
3. Karininkų žmonos išvyks su savo vyrais ir taip pat gaus priklausantį kinkinį.	Su 3-uoju sutinkame.
4. Karališkasis išdas, kiek jo čia yra, ir tai, kas pagal Registratūrą turima, lieka Jo Didenybei Prūsijos Karaliui, taip pat iš miesto tebūnie išleista, ir jai kinkinys skirtas.	Dėl 4-ojo, Karališkasis Prūsijos išdas, kiek jo Memelyje yra ir kas Registratūroje turima, ginklu Jos Imperatoriškosios Didenybės yra gauta.
5. Laisvas išėjimas iki Karaliaučiaus turėtų būti leistas.	Su 5-uoju sutinkame.
6. Miestas nuo visokio išgrobstymo apsaugotas.	Su 6-uoju sutinkame.
7. Šis miestas savo teises ir institucijas išlaiko.	Su 7-uoju sutinkame.
8. Kiekvienas gyventojas, dvarininkas ar miestietis išlieka ramiai valdyti savo turto, to, kas pas jį namuose, svirnuose, rūsiuose ar pas kitus miestiečius mieste saugoma.	Dėl 8-ojo, leidžiam su tokia sąlyga, kad tarp tų daiktų nieko Karališkojo ar Prūsijos Karūnai priklausančio paslėpta nebūtų.
9. Iš miesto jokių kontribucijų nereikalauti.	Dėl 9-ojo, įsigaliojus dar vakar atsiųstam 4-ajam punktui, miestas gali aukščiausiosios Jos Imperatoriškosios Didenybės malonės ir gailingumo tikėtis.
10. Kad šiame mieste reguliari kariuomenė tinkamai ir be priespaudos apgyvendinta būtų.	Dėl 10-ojo, neapsunkindama gyventojų reguliari kariuomenė apsistos mieste ir tvirtovėje.
11. Į šią kapituliaciją įtraukiami dvasininkai ir abiejų tikėjimų pamokslininkai, taip pat visi mokyklų tarnautojai, kurie taip pat Bažnyčiai pavaldūs.	Su 11-uoju sutinkame.
12. Leista laisvai atlikti tarnystę Dievui trijose bažnyčiose, o būtent dviejose liuteronų ir vienoje – reformatų.	Su 12-uoju sutinkame.
13. Bažnyčios reikmenys šiose trijose bažnyčiose išlieka nepakenkiant.	Dėl 13-ojo, trims bažnyčioms priklausoma nepakenkus likti turi.
14. Pašto susisiekimą į Rygą, Libau, Karaliaučių, Berlyną atkurti.	Su 14-uoju sutinkame.

Tikrai pasirašė:

Generolas anšefas Velimas Fermoras**Komendantas von Rummelis**